

DISPUTATIO INAUGURALIS
De
LEGE COMMIS-
SORIA MAXIME VENDI-
TIONIBUS ACCOMMO-
DATA.

QUAM
SUB DIVINO PRÆSIDIO,
DECRETO ET AUTORITATE
NOBILISSIMI ET AMPLISSIMI
JURISCONSULTORUM ORDINIS IN
INCLITA ARGENTINA,
PRO CONSEQUENDIS IN U-
TROQUE IURE SUMMIS HONORIBUS
AC PRIVILEGIIS

DOCTORALIBVS,
PUBLICÆ ET SOLENNI
CENSURÆ SUBIICIT
GODSCHALCVS MEIER
WESTPHALUS.
MENSE JANUARIO.

ARGENTORATI,
EXCVDEBAT PAVLVS LEDERTZ,
M. DC. XXVIII.

Gr. VIII

38

1628, 25.

3

7.

27-23

PERILLUSTRI

ET

GENEROSISSIMO

DOMINO,

DN.

PHILIPPO

HEINRICO,

COMITI

DE Hohenloe/

DYNASTAE

IN Sangerburg/

DOMINO MEO GRATIOSISSIMO,

PRO MAGNO BENEFICIO

TENUE OFFICIUM,

SED AD MAIORA OPPIGNERATUM

ANIMUM, AD FIDEI ARAM

REDDO, CONSECRO

HUMILIMO

ADFECTV

L. M. Q.

GODSCHALCVS MEIER

THESIS I.

OZ

P Ex (a) commissoria, (b) (quæ & absolute commissoria vocari solet) (c) in emptione, (d) est pactum, sive (quod idem) (e) pactio, qua inter contrahentes tempore cōtractus (f) conventum, ut pecuniâ ad diem (g) non solutâ (h) res sit inempta. (i)

(a) Per *legem* hîc non pars illa juris, quæ definitur, §. 4. *Inst. de I. N. G. & C.* sed, ut in thesi positum, pactio, pactum, conditio, contractui emptionis venditionis formando apposita à privatis, intelligitur: Sicut & alia pacta, quæ in continenti, tum huic, tum aliis contractibus adijciuntur, iisdemq; moderandis adhibentur, *leges* vocantur, l. 22. l. 33. l. 40. ff. de *contr. empt.* l. 24. *princ.* ff. *locat. cum simil.* Unde vulgatum illud; Pacta dant *legem* contractui, ex l. 23. ubi Nob. & Ampliff. Dn. Præceptor & Promotor Bocer. c. 5. n. 2. ff. de *R. I.* l. 7. §. 5. ff. de *pact.* item: Contractus ex conventionem *legem* accipiunt, ex l. 1. §. 6. ff. *deposit.* metaphorâ sumptâ à lege publica, quæ moderatur, regit ac coërcet actiones civiû, Donell. 16. cōm. c. 19. Coll. Jur. Arg. *h. t. th.* 1. Hinc à Duaren. ff. *h. t.* Charond. 3. *verisim.* c. 11. Ant. Fabr. *de error. Pragmat. decad.* 21. *err.* 1. barbarismi, & ineptiæ insimulantur Dd. qui *pactum legis commissoriae* appellant: idem enim hoc esse, ac si dicerent *pactum pacti commissoriæ*: quem tamen loquendi modum, quicquid aliis videatur, sibi non displicere dicit Cuiac. lib. 4. *Feud. tit.* 66. ita scribens: Nam & *pignoris hypothecam, & legem pacti, & pactum pacis, & actionem conditionis* dicimus rectè: cur non rectè quoq; *pactum legis?* add. Rittersh. *partit. feudal. lib.* 1. c. 11. q. 4. Bachov. *ad Treutl. vol.* 1. D. 28. *th.* 9. *lit. d.* & *vol.* 2. D. 1. *th.* 6. *lit. c.*

(b) à *committo* verbo juris, cum quid *commissum* vel factû, propter quod aliquid debetur, unde Rubricæ ff. & C. de *Vect. & commissis.* Hinc *commissa hereditas* dicitur ea, in qua id *commissum* est, quamobrem alii debeatur, Cicer. *Verr.* 1. Hinc *commissa* dicuntur in jure, & in *commissum* cadere, quæ fisco debentur, ex eo quod factû quid, aut non factum sit: veluti si quis apud Publicanos professus non est, l. ult. ff. de *public. & vectig.* Ulpian. in l. 14. *eod. tit.* Quod,

A 2

commissum

3

7.

27-29

commissum est, inquit, statim desinit eius esse qui crimen contraxit, dominiumque rei, vectigali acquiritur. Hinc *commissa pœna* dicitur, quæ debetur, l. 4. §. Cato, & l. seq. & *passim*, ff. de V. O. Hinc *commissa stipulatio*, cum id quod per eam promissum est, debetur, *passim* sub tit. de V. O. Item *commissa obligatio* l. 1. §. ult. ff. de stipulat. servor. Item *commissa devotio capitis*, à Ciceron. in Orat. pro dom. cum se voti reum, & caput devotum debere fateretur. Hinc deniq; *lex commissoria*, ita dicta, quod conditionis eventu, emptore nimirum precium non solvente, lex vel conventio ista, *committit* rem & emptionem venditori; *committit*, inquã, i. e. tanquam in manum ei tradit, rem eius arbitrio & potestati subijcit, ut sit eius electio, an rem emptam velit, an verò lege suã contemptã emptionem valere malit, Donell 16. *comm. c.* 19. Coll. Jur. Argent. ff. h. t. th. 1. aliter Hopper. libr. 2. *πεθαυόν.* pag. 46. aliter Cuiac. in *parat.* ff. h. t. aliter alii.

(c) l. 4. §. 2. & 3. ff. h. t. l. 13. §. 26. ff. de act. empt. l. 11. §. pen. ff. quod vi aut clam.

(d) de eã enim *Commissoriæ* specie, quæ venditionibus accommodatur, maximè & præcipue thesibus hisce me monere jam anteverti.

(e) non possum assentiri magni nominis JCtis Fulg. Alciat. in l. 1. ff. de pact. ibique Duaren. c. 1. qui differentiam constituuntur *realem pacti* & *pactionis*, contra mentem Ulpiani in d. l. 1. de pact. & l. 3. ff. de pollicit. utrumque eãdem definitione comprehendentis, Cuiac. 2. *Obs. c.* 15. Nob. & Ampl. Dn. Præcept. & Promot. Bocer. *centur. conclusion. conclus.* 75.

(f) vid. thes. 7. lit. a.

(g) qui *dies committendi* appellatur, l. 38. ff. de minor. An autem præcisè dies pacto inferendus, ita ut expressio dici sit de essentia legis *commissoriæ*, vid. th. 8. lit. b.

(h) vid. th. 7. lit. c. & th. 10. lit. c.

(i) l. 2. 4. princ. l. 5. ff. h. t. l. 6. §. 1. ff. de contrah. empt. l. *trajectitia* 23. ff. de V. O.

II.

Efficiens causa huius pacti *commissorii remota*, in genere, est jus Prætorium, quod omnia pacta legitima & honesta

nesta tueretur: (a) in continenti (b) quidem adjecta, etiam actione ex ipso contractu data: (c) ex intervallo (d) apposita, vi exceptionis. (e) In specie verò, sunt mores civitatis, quibus paulatim usu introduci cepit hoc pactum in contractu emptionis, ita ut usus ille postea interpretationem prudentum desideraret.

(a) l. 7. §. 7. ff. de pact.

(b) l. 13. C. de pact. sive (quod idem) ex continenti, d. l. 7. §. 5. ff. de pact. id est in ingressu, d. l. 7. §. 5. vers. ea enim pacta insunt, ff. de pact. in initio, l. 5. C. de pact. int. empt. & vend. Sive tempore contractus, l. pen. C. jam d. t. quæ omnia tamen à diversis diversimodè accipiuntur, ut patet ex Donell. ad l. 13. C. de pact. n. 3. 4. 5. & seqq.

(c) l. 75. l. 79. ff. de contrah. empt. l. 6. §. 1. l. 13. §. 23. l. 21. §. 5. ff. de act. empt. l. 5. §. 1. l. 12. §. 2. ff. de posit. l. 4. princ. ff. de leg. commiss. l. 16. ff. de in diem addict.

(d) hoc quid sit, patet ex lit. b. argument. à contrario.

(e) l. 7. princ. §. 4. §. 5. vers. ex intervallo, & v. ut puta, & v. idem Marcellus, vers. idem responsum. vers. ult. §. 6. 12. l. 27. §. 2. §. 6. 7. 8. l. 41. 45. 58. in fin. ff. de pact. l. 10. 13. 21. 24. C. eod. tit. l. 5. C. de contrah. stipul. l. 72. princ. ff. de contrah. empt. l. 1. §. 2. ff. de rer. permut.

III.

Propinqua causa, est venditor & emptor: venditor quidem principaliter, dicēdo hanc legem contractui: (a) secundariò verò etiam emptor acceptando ac consentiendo in hanc conventionem. (b) Unde & ij demum legem commissoriam dicere, & accipere possunt, qui & contrahere vendendo & emendo possunt: & contra, qui ab hisce contractibus arcentur, (c) ad legis huius constitutionem in habiles reputantur.

(a) Quemadmodum aliàs dominus rei tantum, potest legem rei suæ dicere, non is qui à domino accipit, l. 7. §. 8. ff. de donat. int. vir. & uxor. Ita quoque commissoriam venditioni dicit venditor duntaxat, non emptor, l. 2. ff. h. t. proindeque si quid obscuri

A 3 circâ

circa eam emerferit, contra proferentem interpretatione torquendum erit, l. 21. l. 33. ff. de contrah. empt. l. 39. ff. de pact.

(b) Sine huius enim consensu non subsistit commissoria, ut ut illa solius venditoris gratia adiciatur; cum pactum omne in genere duorum pluriumve in idem sit placitum, consensus l. 1. §. 2. ff. de pact.

(c) duo autem sunt genera eorum, qui ad emptionem venditionem contrahendam inepti sunt. In quibusdam enim potestas emendi vendendi deficit: in quibusdam tantum voluntas, ut ut maxime emere vendere aliam possent. Utriusque generis exempla extant passim in iure dispersa, quae accuratè collecta in Coll. Jur. Arg. sub titul. ff. de contrah. empt. vend. th. 11. 12. 13. & seqq. longà serie recensentur, quo brevitatis studio remitto.

IV.

Subiectum legis commissoriae est contractus principalis emptio venditio: (a) quae cum plerumque iusto & æquivalente celebretur precio, (b) secus ac in datione pignoris, ubi res pignerata debiti quantitatem frequentissime superat; (c) ideò in hac, præ illà, commissoria pactio (d) Constantini Sanctione (e) infirmata, memoriaq; eius abolita fuit rectissime. (f)

(a) t. t. ff. de leg. commissor. Quid ergò est illud, quod displicuisse Imperatori commissoriam in venditione, refert Paulus in l. 38. ff. de minor. ? An quia per eam iusta & bona fide contracta venditio ad irritum deducitur, ceu argutatur Ant. Fab. de error. Pragm. de cad. 21. error. 6. scribens: Sicuti nihil est favorabilius venditione, si modò bona fide inita sit, quoniam eo potissimum contractus genere, societatis humanae commercia constare necesse est; ita consequens est, odiosam videri debere pactionem, per quam venditio iusta perfecta q; in irritum deducitur. Sed, ut dixi, argutiae hae videntur esse contra certissimam & vulgatissimam sententiam Dd. Displicuit enim lex commissoria non generatim, quid enim abolere vetuisset, sed in proposita specie, ut rectè animadvertit Hillig. ad Donell. 16. comm. c. 19. lit. e.

(b) & licet aliquando aliud contingat, tamen istud ratum est, & jura aptantur ad ea, quae frequenter fiunt. l. nam ad ea ff. d. ll. vid.

64
(c) vid. Negusant. de pignor. membr. 3. quart. princ. part. n. 2. Ant. Fab. de error. Pragmat. decat. 21. error. 1. in fin.

(d) ut, nisi debitor ad præstitutum diem solverit debitum, pignoris proprietas sit creditoris, tanquam ipsi commissa: Daß das Pfand dem gläubiger alsdann verstanden oder heimgefallen sein soll. Atque ita legem commissoriam in pignoribus accipiunt Dd. ferè omnes, & potest defendi ex communi & generali pacti commissorii natura, quæ facit rem committi alteri, & desinere ejus esse, cujus antea fuit: quomodo in vèditiõne facit, ut res desinat esse emptoris: in vectigalibus, ut desinat esse ejus qui vectigal non solvit, ut suprâ th. 1. lit. b. declaratum: sic & in pignore efficit, ut desinat esse debitoris. Novissimè tamen Ant. Fab. de error. Pragm. decad. 21. error. 1. Interpretes & Pragmaticos, qui legem istam in pignoribus ita concipi solitam fuisse putant, erroris arguit, subjiciens: Commissoriae pactionis potestatem non in eo lucere, ut in casum non solutæ pecuniæ acquiratur dominium creditori, sed ex contrario potius in eò, ut dominium jam creditori quæsitum per mancipationem, reddat debitori, & quidem per remancipationem, in eum casum, quo debitor pecuniam creditori postea solverit. Quæ tamen vis, sive potestas, cum conventioni illi, quæ speciali nomine *Fiducia* appellabatur olim, erat propria, ut ex Cicerone, & Pauli recept. sentent. probat Hotomann. in epit. ff. de pignor. n. 7. hinc consequitur, ex sententia Fabri toties alibi expressè declaratâ, legem commissoriam in pignore, ipsam fuisse olim *fiduciam*: quod idem existimat Cujac. ad tit. 29. lib. 1. Feudor. in eaque sententia fuit aliquando Hotomann. Sed eam correxit atque retractavit ad tit. 27. lib. 1. Feud. demonstratis quatuor insignioribus differentiis inter *fiduciam* & *pactum commissorium in pignore*: cui adstipulatur Rittershus. partit. Feudal. lib. 1. cap. 11. q. 4. Bachov. ad Treutler. Vol. 2. D. 1 th. 6. lit. d.

(e) l. ult. C. de pact. pign. Quam tamen Constitutionem Dd. notabiliter limitant non procedere in pacto hoc, ut non soluto intra certam diem debito, res justo precio æstimanda, creditori empta sit, ut ex rescripto Divorum Severi & Antonini, tradit Martianus in l. 6. §. ult. ff. de pignor. Cujus textus occasione, sunt qui statuunt argumento à contrario sensu ducto, quod Marciani temporibus, atque ita jure Digestorum æquè ac jure Codicis, pactio commissoria in pignoribus repro-

reprobata fuerit: alioquin (inquiunt) quid attinebat de eâ conventionem tractare, quæ & justî precii mentionem adderet, & illam justî precii definitionem in id tempus conferret, quo pecunia solvi debuisset? *glos. in d. l. fin. Dan. Moll. 2. semestr. 34. Treutl. vol. 2. D. 1. thes. 6. lit. d.* Ex adverso, quod *Digestor. jure damnatio hæc commissoriae conventionis non fuerit cognita, verisimilius videri debet, idèd, quod nulla lex adducatur prohibitoria eo jure, quæ regulam ponat prohibitoriam; contrarium ergo dispositum fuisse credendum nõ est, arg. l. 1. ff. de test.* Comprobatur hoc: quia notissima erat & generalis regula, conventa esse servanda: Unde sanè tam notabilis species improbens conventionem, debuisset à Jctis perspicuè tradi, *juxta l. item apud Labeonem 15. §. 26. ibi, ea quæ notabiliter fiunt, nisi specialiter notentur, videntur quasi neglecta, ff. de injur.* Videatur denique *Pinell. ad l. 2. C. de rescind. vend. in secund. part. n. 27. ex singulis ferè verbis d. Constitut. probans id quod intendo.* Quo posito, facili negotio adversæ parti obviatur. Vel, quod hoc argumentandi genus à contrario sensu, præsertim ex responsis Jctorum ad singulares casus, solidum non sit: vel, quod eo loco suspecta videri possit *Triboniani manus, textum ad d. l. fin. C. de pact. pign. accommodantis, Bacchov. ad Treutl. Vol. 2. D. 1. th. 6. lit. d.* Vel denique, quod pactum hoc, *ut, si intra certum tempus pecunia soluta non sit, jure emptoris possideat creditor rem justo precio tunc æstimandam, longè distet à pacto commissorio, ut demonstrat. Hotomann. in epit. ff. de pignor.*

(f) propter nimiam, quæ inest captionem: cum sæpè debitores pro parvâ pecuniâ, quam, fortè egentes, mutuam acceperunt, pretiosis pignoribus defraudentur. Nam quidvis etiam iniquum paciscuntur qui egent, dummodo impetrent nummos, quibus præsentem suam inopiam sublevent, seque ex difficultatibus extricent, aut etiam ut carcerem evauant, securi de futuro, tantò facilius redhibitum iri pignus sperantes, quanto minor apparet pecuniæ summa, pro qua pignus datum est. Hæcque vera ratio prohibitionis conicitur ex *d. Const. unanimi ferè consensu Dd. nisi, quod Ant. Fab. de err. Pragm. decad. 21. error. 1. & 2. contra communem statuat, pactonem commissoriam in pignoribus, secundum rectam juris normam intellectam, potiùs favorabilem & utilem semper fuisse debitori, quippe cujus potestate, solutâ pecuniâ, pignus (ut *lit. d. dictum**

dictum) recuperaverit: neque improbationis causam fuisse eam quam adduxi, sed combinationem duorum contractuum incompatibilium, atque ita contradictionem implicantium, ut plenè deducit d. loc. Sed utumque reprehenditur & refutatur à Bacchov. ad Treutl. vol. 2. D. 1. th. 6. lit. d.

V.

Atque hæc Constantini Sanctio in tantum ampliat, ut, licet conventum sit de dominio non quidem pleno, creditori acquirendo, sed ita, ut in casum non soluta statuto die pecuniæ, pro feudo fundum possideat creditor: (a) vel, etiamsi ex intervallo, (b) aut in favorem tertii, puta fideiussoris, apposita; (c) aut denique juramento vallata sit huiusmodi pactio, (d) nullarum tamen virium esse perpetuò censatur.

(a) ex sententia Gerardi in c. 1. de Feud. dat. in vic. l. commiss. 1. F. 27. At Oberto contrarium placet c. pen. de Capitan. qui caus. vend. 2. F. 51. Uterq; & rationes habet suas, & habet alleclas. Gerardū tuetur lex Constantini, & species equitatis; ne debitores preciosis pignori- bus pro minore pecunia defraudetur: Deinde & altera ratio quæ d. c. 1. allegatur: quod feudū hoc casu sub prætextu pecuniæ acquirere- tur, cū potius honore & amore domini sit acquirendum. Atque ita cum Gerardo sentiunt Borcholt. de Feud. lib. 1. c. 8. n. 41. Rosenth. in synops. c. 6. conclus. 15. & 26. Vultei. de Feud. lib. 1. c. 5. n. 55. ant. fin. quibus subscribo. Pro Oberto facit 1. Jus consensionis non vi aut metu expressæ. 2. Quod debitor hoc casu non totum dominum à se ab- dicat, sed retinet dominium, ut vulgò vocant, directum. 3. Quia jure receptum, ut feudum possit emi præsentī pecuniā; quid ni etiam lege commissoriā constitui possit? & rationes aliæ non omni- no asperandæ, quas tamen brevitatis causa prætereo, adducun- tur ab Hotomann. ad d. tit. 27. lib. 1. Feud. quibus ipse permotus affirmativam Oberti sententiam amplectitur. Sed Zas. part. 12. n. 23. & Rudolph. Schrad. p. 5. de feud. c. 1. n. 4. & 5. distinctionis fœ- dere conciliant hæc sententias.

B

(b) Ra-

3

7.

27-29

(b) Ratio dubitandi: quod causa reprobationis (de qua *rhes. preced.*) cesset, quando jam acceptâ pecuniâ, ex intervallo commissoriam legem dicit debitor, cesset, inquam, sub levatâ jam inopiâ, & superatis difficultatibus, asperitas illa & violentia, quæ egentes, quidvis etiam iniquum, ut paciscantur, adigere solet: unde non pauci Dd. hoc casu admittunt commissoriam legem, quos refert & sequitur Negusant. *de pignor. quart. part. princ. num. 6.* Fabian. *de Mont. tract. de empt. vend. 7. quæst. princ. num. 11.* freti *textu l. 34. ff. de pign. act.* Ratio verò decidendi fortior petitur ex generalitate *d. l. fin. C. de pact. pignor.* quæ novum jus introduxit indistinctè improbando pactum hoc: Et, quod, si ve ponamus postea conventum de pignore, si ve etiam pignori antè dato postea hanc conventionem adjectam fuisse, perpetuò hæc ratio improbandæ hujus conventionis militet, quod debitor exactionem metuens, facilè, sicut à principio, in hanc pactioem consensurus sit. Bachov. *ad Treutl. vol. 2. D. 1. th. 6. lit. d.* Nec deest quod ad *d. l. 34. ff. de pign. act.* respondeatur, ut videre est apud Pinell. *in rubric. C. de resc. vend. p. 2. cap. 1. num. 30.* Molin. *tract. de usur. n. 363.*

(c) Solennis illa exceptio adhiberi solet à Dd. *ad d. l. fin. C. de pact. pign. Nisi in favorem tertij factum proponatur glos. in d. l. fin. Bart. in l. quamvis, ff. de solut. & plures alii, quos citat & sequitur Negusant. de pignor. 4. princ. part. num. 7.* Cujus exceptionis & probationem, & exemplum desumunt ex *l. ult. ff. de contrah. empt.* Contra hos disputat Ant. Fab. *de error. Pragm. decad. 21. error. 5.* ita, ut dicat, ex ipsâ hæc *l. ult.* quæ unicum istius limitationis est fundamentum, sententiam istam Dd. infirmari: quod scilicet Scævola ita respondeat, contractam esse obligationem emptionis, si non ut in causam obligationis, sed, ut emptor haberet conventum sit: quæ quidem ita accipit, ut ex adverso inde inferat, nullius momenti futuram conventionem, si hoc inter debitorem & fidejussorem actum sit, ut ob non solutam creditori pecuniam, fidejussor pignora haberet in causam obligationis. id est pignoris: quod scilicet pactio ista implicaret contradictionem, quæ & pignoris, & emptionis obligationem induceret. Sed nimis apertè labi hic Fabrum, dicit & demonstrat Bachov. *ad Tr. p. 2. D. 1. thes. 6. lit. d.* Et videtur con-

tra

tra communem commodius dici posse quod in *d. l. fin.* JCeus agat magis de quaestione voluntatis quam potestatis, nempe de cognoscendo; quid inter partes conventum censeatur, non verò an contrahere potuerint: nec enim Scævola jure *Digestorum* potuit dubitare, an ibi pactum legis commissoriae in pignore valeret, siquidem tum temporis nondum antiquata erat lex commissoria in pignoribus, quam primus (ut *th. prac. probatum*) antiquavit Constantinus in *d. l. fin. C. de pact. pign.* quæ lex vel Constitutio, cum Creditoribus legem commissoriæ exercentibus, sit infesta; fidejussor autem quando eam quantitatem solvit quam pro alio promisit, ex causa mandati non tam fidejussor, quam creditor sit, arg. *l. ii. ff. de V. S.* nihil impedit, quo minus statuatur, prohibitionem *d. Const. de pacto commissorio cum creditore inito*, loquentis, verificari etiam in fidejussore, maximè, quia differentia ratio sufficiens inter creditorem & tertium hæcenus dari non potuit: neque illa satis idonea, quod fidejussor cessante debitore exactus, creditor necessarius videatur: quia non propterea contra officium, & cum injuriâ debitoris rem pigneratam in se transferre debet: ac cum plerumque cauti creditores soleant exigere fidejussores, beneficium legis hanc conventionem damnantis hæc ratione elusorium & inane reddi posset, *Molin. de usur. num. 357. cum seqq. Pinell. in rubric. ad l. 2. C. de resc. vend. p. 2. cap. 1. num. 31. Coll. Jur. Arg. ff. de pignor. th. 15. Bachov. d. loc.*

(d) quod jure Civili indubium, arg. *l. 5. C. de ll.* Sed & Canonibus idem obtinere statuit Cujac. *ad cap. 9. & 28. extr. de jurejur. motus c. pen. de pignoribus.* De cujus tamen sententiæ veritate dubito. Si enim juramentum non vi, non dolo, sed sponte præstitum, nec in alterius præjudicium redundans, nec vergens in dispendium salutis æternæ, est servandum; (quam regulam non negat Cujac.) quidni etiam hoc jusjurandum quod legi commissoriae adjicitur, servari debeat, quantumvis alioquin contra leges sit? *Gail. 2. O. 40. num. 4. Coll. Jur. Arg. ff. de pignor. th. 15. Rittershus. de differ. Jur. Civil. & Canon. lib. 3. cap. 4. ubi solutionem suppeditat ad Cujacii fundamentum.*

VI.

Objectum legis commissoriae, sunt res in principalem contractum emptionis deductae, cum suis accessoriis, fructibus, commodis & damnis, quae hinc inde praestanda veniunt: quemadmodum in effectu dicitur.

VII.

Forma commissorii pacti requirit, ut *in ipso contractu* (a) agatur inter contrahentes, quod res *debeat esse inempta*, (b) duabus conditionibus. Una, quam verba expriment; *si pecunia soluta non erit*. (c) Altera, praeter verba, ex legum, & contrahentium sententia, videlicet, si pecunia non soluta *venditor lege sua uti velit*, (d) id est, declaret se velle rem inemptam esse.

(a) quo tempore generaliter contrahentes legem venditioni dicere possunt qualem volunt, *per vulg.* ex intervallo vero si adjiciatur pactum commissorium, neque quoad rescissionem contractus, neque quoad reversionem dominii ipso jure, quicquam operabitur, adeoque nomen commissoriae conventionis vix merebitur: haec ideo, quod post perfectam venditionem, secutamque traditionem, non nisi integris, aut in integrum restitutis omnibus, ab emptione discedi possit, ne quidem mutuo consensu, *l. ab emptione 58. ff. de pact.* vid. quae eleganter tradit Vasqu. *illustr. contr. lib. 6. cap. 69. num. 7.* Gomez. *var. resoluton. 2. cap. 2. num. 30. ant. fin.* Tyraquell. *tom. 3. de retr. convent. §. 1. gl. 7. num. 4.* allegans *glos. in d. l. ab emptione 58. verb. cogaris, ff. de pact.* quam *glos. perpetuo mente tenendam* monet Ang. *ibid.* & commendat Bald. *in l. 2. C. comm. de leg. Salycet. Phil. Dec. in l. traditionibus 29. C. de pact.* Paul. Castr. *in l. 1. in fin. C. de donat.*

(b) in

67.

(b) inempti, & invenditi, voces sunt solennes in leg. commissoria, ut constat ex l. 4. §. l. ult. ff. h. t. l. 38. ff. de minor. l. 6. §. 1. ff. de contrah. empt. l. 6. §. 1. ff. de divers. & temp. prescript. l. 10. §. 1. ff. de resc. vend. non tamen sunt formales, sed sufficiunt (nudis namque verbis vix imponenda lex est, l. 2. C. comm. de leg. Molin. tract. de usur. num. 365.) verba æquipollentia: ut sunt omnia, quæ important contractus resolutionem directò & ipso jure, ut eleganter & late deducit Molin. in consuet. Paris. tit. 1. de fiefs. §. 23. (in editione vetust.) gl. 2. n. 11. subiiciens, notandum esse, quod verborum directorum & ipso jure resolutivorum, quædam sint directa & resolutiva ex propriâ sui formâ & figurâ, ut illa; res sit inempta, vel invendita, de quibus in alleg. 11. quædam verò sint directa & resolutiva per antecedens necessarium, ut ea quæ executionem facti important, & sic necessariò resolutionem ipso jure præsupponunt, pro ut ista; quod si non fuerit solutum, liceat venditori rem vindicare, aut etiam vendere &c. Et est ratio reddita à Gothofred, ad l. 2. ff. h. t. lit. t. quod expresso effectu, ipsum quoque efficiens censeatur expressum: ac qui vult consequens, is utique & antecedens necessarium ad illud voluisse ac disposuisse intelligatur, l. illud, ff. de acq. vel omit. hered. At quid si pactum concipiatur non per eiusmodi verba, pro ut dixi, merè directa, sed ita, quod res tradita ad venditorem debeat reverti, vel, quod non solutâ pecuniâ à venditione recedendum sit, cum simil. quæ inflexa vel obliqua sunt verba, ut demonstrat Tiraquell. in l. si unquam, C. de revoc. donat. verb. revertatur, n. 5. & 8. Bart. & Salycet. in l. 3. C. de pact. int. empt. & vend. Fab. de Mont. Sanct. Sabin. in tract. de empt. vend. in 7. q. princ. col. 5. vers. secundo quæro, quæritur, an pactum commissorium hoc censendum sit? Molin. d. loc. n. 14. ita concludit: quia hîc apparet satis de intentione contrahentium, qui ad resolvendum contractum ista verba voluerunt apposita, per ea non secus ac in diem addictione solutionem induci, legemque commissoriam rectè conceptam esse per text. l. si quis hac lege 41. in princ. ff. de R. V. quod tamen ab eodem Authore in tract. de usur. n. 364. videtur restringi ad commissoriam impropriè sumptum: à quâ restrictione non multum recedit Negusant. de pignor. membr. 3. p. princ. 4. n. 2. statuens: quod si pactum concipiatur per verba obliqua, quæ non important retranslationem domini ipso jure in venditorem, sed requiritur re-

B 3 traditio

traditio vel restitutio rei, & sic factum hominis, tunc non dici pactum legis commissoriae, sed pactum simile pacto legis commissoriae, ut declarat glos. in text. l. 1. verb. pertineret, & in l. 3. C. de pact. in t. empt. & vend. compos.

(c) l. 2. l. 4. pr. l. 5. ff. h. t. l. 6. §. 1. ff. de contr. empt. solutionem intelligo non modò veram, cum naturaliter numeratur pecunia l. solutam. 49. ff. de solut. sed & eam quæ modo quodam, seu quasi solutio dici consuevit, ut est compensatio l. 4. ff. qui pot. in pign. t. s. ff. de compens. Acceptilatio, t. t. ff. de accept. l. 4. C. de transact. §. 4. Inst. quib. mod. toll. oblig. l. 7. §. 1. ff. de lib. leg. novatio l. 11. §. 3. ff. de ann. leg. omnis deniq; liberatio, l. 54. ff. de solut.

(d) l. 2. 3. 6. princ. & §. ult. ff. h. t. Ratio huius peti potest, 1. ex fine conventionis, quam totam ad utilitatem venditoris in pecunia ei solvenda comparatam esse, apparet ex dd. ll. 2. Ab iniquo & absurdo, quæ pars attingitur in d. l. 2. Nam si res posita erit in arbitrio emptoris, ut pecuniâ non solutâ res fiat inempta, si velit; eveniet, ut, quotiescunque illi visum erit, res inempta fiat; est enim in eius potestate non solvere: hoc amplius, ut si res interim perierit, non sit periculum eius, sed venditoris: quorum utrumq; & iniquum est, & absurdum. Iniquum & contra ius, ut sit in potestate obligati ne debeat, efficere, l. 2. ff. de eo quod cert. loc. l. 7. princ. ff. de contrah. empt. Contra ius & illud, ut contractâ emptione periculum rei venditæ ad emptorem non pertineat, l. 1. C. de peric. & comm. rei vend. §. cum autem, Inst. de empt. vend. Absurdum autem; tum, ut morâ suâ, & delicto consequatur emptor, ne teneatur; id est, ut mora sua ei profit, quæ omnibus nocere debet, l. in condemnatione. §. unicuiq; ff. de R. I. l. 37. ff. mandat. tum etiam, ut id quod in venditoris favorem introductum, in ipsius iniuriam torqueatur contra l. 6. Cod. de ll.

VIII.

Accidunt huic pacto: quod fiat, 1. vel adiecto die, (a) vel sine die: (b) 2. item acceptâ precii parte, (c) vel non acceptâ: (d) 3. Interdum etiam sic, ut arrharum nomine quid detur venditori, (e) vel non detur: (f) 4. Aut etiam, ut fructus interim percepti, lucro cedant emptoris, in casum quo fundus inemptus erit: (g) 5. vel denique, ut,

ut, si propter conditionem existentem, venditor ad se re-
versum fundum vēdiderit alii, quantò minoris eum ven-
diderit, id à priore emptore exigat. (b)

(a) l. 2. l. 4. princ. l. 5. ff. h. t. l. 6. §. 1. ff. de contr. empt. l. traiectione
23. ff. de O. & A.

(b) quamvis ubiq; ferè in iure præfixa sit & expressa certa
dies solutionis, à qua præfinitione incipit & concipitur illud pactū;
tamen illa præfixio diei, & illa formula concipiendi dicti pacti, non
est de forma; quia licet fuerit omissa, tamen nihilominus est pactū
commissorium, ut expressim decidit Bald. in repetit. l. AEmilius, in
princ. n. 12. ff. de minor. per l. si quis hac lege. 41. princ. ff. de R. V. & faci-
unt huc rationes Molinæ. in consuet. Paris. tit. 1. de fiefs. §. 23. (in edi-
tione vetust) n. 12. in fin. & n. 13. cui subscribit Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 6.

(c) l. 38. princ. ff. de minor. l. 3. C. de pact. int. empt. & vend. com-
pos. de cuius effecta vid. th. 10. lit. e.

(d) l. 2. 4. 5. ff. h. t. l. 6. §. 1. ff. de contrah. empt.

(e) l. 6. princ. l. 8. in princ. ff. h. t. l. 1. C. de pact. int. empt.

(f) ut passim ff. h. t.

(g) pacto hoc effici posse receptissimum esse testatur Ant.
Fab. de error. Pragmat. decad. 22. err. 2. ipse tamen improbat, secun-
dum id quod sæpius inculcavit, conventionem fieri non posse ea quæ
sunt impossibilia, in quorum genere potissimum illa sunt, quæ im-
plicent contradictionem: ut in hoc casu; fundum fieri inemptum,
& fructus iure emptionis retineri. vid. Resp. Bachov. ad Treut. vol.
1. D. 28. th. 9. lit. d. in fin.

IX.

Effectus legis commissoriæ, alii sunt intra tempus
conditionis, alii conditione pacti existente. Intra tempus
conditionis, effectus principaliores tres sunt. Primus in re
ipsa: quod, cum pura sit venditio, (a) emptor interim in-
telligatur rei traditæ verus dominus. (b) Alter in fructi-
bus atq; commodis: quòd medio tempore, antequam lex
committitur, hæc omnia venditor sua sibi, suoq; iure faci-
at. (c) Postremus commissoriæ effectus concernit in cō-
moda & pericula: quòd interim illa emptori incūbāt. (d)

(a) nec

(a) nec enim conditio ipsi venditioni, (ut putavit Sabinus) sed eius dissolutioni adiicitur, ex recepta aliorum Jurisconsultorum sententia, Duaren. *princ. ff. h. t.* Et hoc est quod dicit Ulpianus: si res lege commissoria veniat, emptionem, perfectam sc. magis resolvi sub conditione, quam sub conditione contrahi, *l. 1. ff. h. t.* consentit Paulus in *l. 2. §. Sabinus, ff. pro emptor.*

(b) hoc cum distinctione: ut, siquidem venditor dominus rei traditæ non existat, usucapiendi conditio ad emptorem interim transferatur, *l. 2. §. 3. ff. pro empt. junct. l. 1. ff. h. t. arg. l. 2. §. 1. ff. de in diem addict. l. Clavibus, ff. de contrah. empt.* Sin verò dominium venditoris fuisse noscatur, tum demum iuxta thesin, id ipsum in emptorem transeat, & quidem verè, *arg. l. 31. ff. de A. R. D. §. 42. Inst. de R. D. l. si quis 41. princ. ff. de R. V. l. ubi autem 4. §. sed & Marcellus 3. ff. de in diem addict. l. 2. §. 3. & 4. ff. pro empt.* Duaren. *ff. h. t. pr. Felic. de Sol. lib. 1. de cens. c. 6. n. 9. Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 3. Bachov. ad Treutl. vol. 1. D. 28. th. 9. lit. d.* Hancque communem quidem omnium ferè Doctorum, suo tamen iudicio falsam ait opinionem Vasquii ac Donelli, quam Doctores, fundamentum assertionis de ficit: nec enim probatum hæctenus ab iis, quod is, qui rem suam sub lege commissoria venditam tradit, non habeat fidem de precio, & ideo dominii translatio cesset, *per text. §. 4. Inst. de R. D. l. 19. ff. de contrah. empt.* quin magis, semper lege commissoria adiecta fidem haberi de precio, probabile est, propter *l. 5. ff. h. t. & aliàs quoque, quando tempus indulgetur, & solutioni præfigitur terminus, idem esse probat post glos. ordinar. in l. in civile 12. C. de R. V. Frid. Tilem. p. 1. disp. 24. th. 31. Schneidevv. ad d. §. venditor, Inst. de R. D. n. 5.*

(c) *l. 5. ff. h. t.*

(d) *l. 2. in fin. ff. h. t. §. cum autem, Inst. de empt. vendit. l. necessario, ff. de peric. & comm. rei vend. iuxta regulam iuris: Eum qui commoda sentit, in commoda quoque sentire debere, l. 10. ff. de R. l.*

X.

Existente conditione (a) commissoriae conventionis effectus hi sunt. 1. Quod pecuniã non solutã, (b) siquidem

quidem venditor lege sua uti velit, (c) resolvitur contractus, (d) cum suis accesseris: (e) 2. dominium ad venditorem revertitur ipso jure, & sine retrotraditione: (f) 3. Et deniq; paratae sunt tam personalis, (g) quam realis, (h) actiones venditori, (i) pro diversitate casuum, quibus hanc, vel illam intentari conveniens est.

(a) existit autem conditio, non eo ipso die, in quem solutio collata fuit; hic enim totus arbitrio solventis relinquitur, §. 2. *vers. at ne eo quidem ipso die, Inst. de V. O. l. 41. §. 1. l. 42. l. 118. §. 2. ff. de V. O. §. pen. Inst. de inutil. stip.* Sed tunc demum, quando praestitutus solutioni dies omnino praeteriit, l. 38. ff. de minor. & dd. ll. Etsi non interpellatus a venditore, pecuniam non obtulerit emptor, l. 4. §. ult. ff. h. t. Quod jus & ad omnes in diem obligationes pertinet, ut in his, ipso diei lapsu, mora fieri intelligatur, l. magnam C. de contr. & commit. stip. Interpellat enim, ut nostris fandi mos est, dies pro homine, & celeri cursu festinans, debitori triste nuncium, nisi aurum tinniat, praedicit, juxta illud Ovid.

*Qui puteal, Ianumq; timet, celeresq; Calendas,
Torqueat hunc aris mutua summa sui.*

Quod si vero sine appositione certi temporis, commissoria lex sic dicta, veluti, *si precium non solverit emptor, fundus inemptus esto*, non ante emptorem incidere in poenam commissi, quam venditor egerit, & litem contestatus fuerit fundi recipiendi causa, scribit Cuiac. *tr. 7. ad Afric. in l. 23. ff. de O. & A. in fin.* & sequitur Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 6.

(b) intellige, non solum quando pecunia plane soluta non fuit, sed etiam, quando non fuit iuste & legitime soluta, per reg. quod paria sint non fieri, & non rite fieri, l. 6. ff. qui satisd. cog. Iuste autem riteq; fieri solutio quae dicatur, hoc ex variis, maxime autem (ut caetera praeterea) & praecipue ex praestandi tempore, praestandi loco, & quantitate praestationis aestimandum venit. Tempus, determinationem habet communiter ex conventionem partium, quibus invitis, nec extensionem patitur, neq; etiam restrictionem. Non extensionem: sicut enim generaliter receptum, quod
C post

3

7.

7-29

post diem non rectè solvatur, l. 12. §. 1. ff. de V. S. §. 34. vers. tempe-
re, Instit. de act. unde & Callistrat. solidum, inquit, non solvi-
tur non minus quantitate, quam die, l. solidum, ff. de solut. ita in
leg. commiss. aliisque obligationibus, quibus dies & pœna est ap-
posita, speciatim, & in tantum hoc obrinet, ut nec moræ purga-
tioni locus sit, l. trajectitia in fin. ff. de O. & A. l. Celsus ait, ff. de
recept. arbitr. l. magnam, ibi obnoxius, Cod. de contrah. stipulat.
propter sollicitam scilicet provisionem contrahentium, & eni-
xam circa obligationem voluntatem, quâ id actum, ut qui se-
mel ad diem non solutâ pecuniâ in pœnam incidit, solvere se
ab ea non possit, ne alioquin & dies & pœna frustra adscriba-
tur, ut evincitur ex d. l. Celsus. & facit huc quod Baldus. in l.
Æmilius, ff. de minor. num. 18. Lex commissoria, inquit, absorbu-
it contractum, & sic secum traxit executionem contractus ab-
sumptione; ergo nullum precium, nulla oblatio, nec consequen-
ter moræ purgatio, Bartol. in l. Si insulam num. 4. ff. de V. O.
Franc. Aret. in l. qui Roma. §. Callimachus, ff. de V. O. Cuiac. in
tract. 7. ad Afric. in explicat. d. l. trajectitia. Ferret. tract. de mor.
num. 57. Borch. tract. de V. O. cap. 7. & 8. num. 189. Arum. de mor.
cap. ultim. num. 8. Restrictionem quoque determinatum tempus
invitis partibus non patitur, ideoque frustra ante diem petitur,
§. omnis, Inst. de V. O. frustra etiam ante diem creditori solvitur
invito, l. Si soluturus. 39. l. qui decem 72. in princ. ibi: ille sine justa
causa accipere recusavit, & l. creditor 102. ff. de solut. Æmilius
Ferret. ad l. stipulatio ista habere licere, §. inter incertam, ff. de
V. O. Cuiac. 23. O. 23. Vigel. in method. Iur. Civil. lib. 23. cap. 9. exc.
33. replic. 1. duplic. 1. Borch. de V. O. cap. 6. num. 33. Nobil. & Am-
pliff. Dn. Præcept. & Promot. Bocer. C. 4. D. 19. th. 41. Coll. Jur.
Argent. ff. de solut. thes. 13. num. 10. Unde consequitur: quod si
ante diei quidem in quem lex commissoria concepta erat, ad-
ventum, per venditorem factum est, quo minus precium solvi
posset, postea verò venditore accipere parato, emptor in mora
sit, venditor, nisi quid eâ re dolo fecerit, lege suâ adversus em-
ptorem rectè utetur. argum. l. 51. ff. de act. empt. Quemadmo-
dum autem tempus justum, ita & locum opportunum, (de quo
Donell. 16. comm. cap. 11.) & debitæ quantitatis integram præ-
statio-

stationem exigit solutio, Dn. Bocér. *Class. 4. D. 19. thes. 31.* Si modò legitimæ solutionis vim obtinere debeat. Non ergò excusat emptorem, si vel alio, quo debebat, loco solvere paratus fuerit; vel minima etiam precii pars post diem adhuc persolvenda restet, *Vi- gel. lib. 5. meth. jur. contr. reg. 12. except. 17.* adeò, ut etiam ob unicum nummum, qui adhuc deest, commissariam exerceri posse tradat Bald. *ad rubric. C. de contr. empt. num. 18.* Frid. Tilem. *p. 1. disp. 24. thes. 20.* quod tamen Peig. *de pact. retrov. cap. 18.* ad eum casum vult restrictum, quando emptor de industria sciens prudens- que ita ut dictum, non solvit, secus si per errorem calculi; tunc enim tam exiguum defectum minimè nociturum autumat. Contra disputat Tiraquell. *tom. 3. de retract. convent. §. 4. gloss. 6. num. 31.*

(c) est enim, (ut supra latius expositum) in venditoris ad- huc arbitrio positum, malitne valere, vel rescindi contractum: Electione autem semel factâ, variare non licet, *l. 4. §. 2. l. 7. ff. h. t. l. 4. C. de pact. int. empt. cum electione jus quærat emptori, quod variatione venditoris illi interverti nequit, Wesenbec. in par. ff. h. t. vid. thes. 12. lit. a.*

(d) *l. 2. ff. h. t.* & sicut conditio suspensiva hoc operatur, ut eâ existente, retrò contractus purè celebratus fuisse credatur: ita ex adverso facit hæc conditio resolutive, ut retrò nihil actum, adeòq; nunquam contractus celebratus fuisse videatur, *l. 19. ff. de usurp. & usuc.*

(e) fructus ergò quos emptor sibi interim percepit, ex quo resolutâ venditione titulus defecit, retinere amplius non potest, *l. 4. pr. l. 5. ff. h. t.* licet de hisce restituendis nihil specialiter convenit, *dd. ll.* quòd insuper æquum sit, nihil penes eum residere ex re, in qua fidem fefellit, *d. l. 5.* Quanquam, uti aliàs abundans cautela non nocet, eaq; quæ ipso jure insunt, omnis dubitationis tollendæ causa contractibus sæpè inseruntur, *l. 56. pr. ff. mandat. & arg. l. ult. §. 1. ibi: & venditor ea prædiavénisse nollet & c. ff. de resc. vend.* ita nihil officit nominatim in lege commissoria exprimi, ut fructus, quos interim emptor percepit, re inemptâ factâ restituantur, *l. 6. §. 1. ff. de cō- trah. empt.* quæ tamen restitutio cessat, si jam partem aliquã precii

27-23

dedit emptor: idè, quod, cum hoc casu datum precium perdat, ut
mox dispetur, humanitatis ratio suadere videatur, ut vicissim fructus
lucretur, l. 4. §. 1. ff. h. t. nisi aliud nominatim inter contrahentes
actum. *Arrharum* etiam, vel alio nomine si quid dederit emptor,
resoluto contractu perdit, l. 6. pr. l. 8. pr. ff. h. t. l. 1. C. de pact. int.
empt. l. 25. pr. ff. de petit. her. duabus id de causis: tum, quod rescis-
sa emptio in principali, non potest tenere in arrha tanquam acces-
sorio ad eius repetitionem: tum etiam in pœnam moræ à parte em-
ptoris commissæ, Wes. in par. ff. h. t. Unde resultat aliqua differen-
tia inter legem commissoriam, quæ, ut dixi, amissionem arrharum
operatur, & additionis in diem, in qua id iure traditum non est,
nec immeritò; quia in hac nulla culpa emptoris est, si alius melio-
rem conditionem adferat; ideo nullum delictum quod pœnam in-
vitet: cum non sit pœna nisi delicti coercitio, l. aliud est fraus, ff.
de V. S. Quod contra fit in emptione resolutâ ex lege commissoriâ,
ex qua idè committitur conventio; quia emptor venditorem fru-
stratus pecuniam suâ die non solvit. Illud postremò utilissimè hic
quærit Gothofred. ad l. 1. verb. resolvi, ff. h. t. an id quod ob con-
tractum, laudimiorum, vel gabellarum nomine, domino, fiscove
solutum, per conditionem repeti possit contractu ad irritum sic
deducto? Ita placet Petr. de Bell. Pert. in l. fin. §. sed quia, C. comm.
de leg. Paul. de Castr. in l. ab emptione § 8. ff. de pact. num. 9. & in l. 1.
C. quand. lic. ab empt. disced. fin. col. Bald. in l. 20. C. de pact. & mo-
ventur ratione: quod resolutio ista retrorahatur ad tempus con-
tractus, ac si is nunquam celebratus fuisset, l. 19. ff. de usurp. & usuc.
adedq; omnes eius cessent effectus l. 11. §. 1. ff. qui pot. in pign. Con-
tra sentit Gomez. var. resol. tom. 2. cap. 2. num. 31. & Coll. Jur. Arg.
ff. h. t. thes. 13. hoc fundamento: quod contractus fuit purè & sim-
pliciter celebratus, & semel valuit, & fuit perfectus, ac per conse-
quens ius quæsitum domino fiscove, quod sine proprio facto illis
auferri vix potest, arg. l. ult. ff. de pact. l. 11. ff. de R. I. atque ita in
terminis quoq; tenet Bald. in l. fin. §. fin autè, C. comm. de leg. hoc am-
plius subiiciens: quod si gravatus restituere rem sub cõditione, eam
vendat interim, valeat alienatio, debeatq; gabella, licet postea ad-
veniente conditione resolvatur cõtractus & alienatio: quod defedit
Plat.

Plat. in l. sancimus 4. C. de consul. & non sparg. & c. lib. 12. & videtur af-
firmantium rationi, quod resolutio retrahatur, ita obviari pos-
se, quod intelligi possit illud respectu contrahentium, non verò re-
spectu fisci vel alicujus tertii, ut animadvertit Gomez, & Coll. Jur.
Arg. dd. locis.

(f) quod à contrario sensu probat l. ult. ff. h. t. & apertius
l. 5. ff. eod. & l. 4. C. de pact. int. empt. & vendit & fac. arg. l. 41. princ. ff.
de R. I. & hæc est communissima Dd. sententia in l. 20. C. de pact. &
in d. l. 4. C. d. t. Bart. in l. in diem, ff. de aq. pluv. arc. Dec. conf. 187. n. 4.
Aret. & Alex. in l. qui absenti, §. 1. ff. de acq. poss. Tiraq. tom. 3. de retr.
convent. §. 1. gl. 7. n. 13. cum seqq. Duaren. ff. h. t. Mynsing. cent. 6. O. 69.
n. 3. Donell. 16. comm. c. 19. Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 10. Quod sanè mi-
rum videri possit, cum dici soleat, dominia traditionibus transfer-
ri, non pactionibus, d. l. traditionibus 20. C. de pact. traditionem verò
facti esse, ideoque nec conventionem ullâ fieri posse, ut, quod factum,
pro infecto habeatur. Sed ratio videtur Fabro de err. Pragm. decad.
22. error. 1. quia non omnis traditio transfert dominium, sed ea de-
mum quæ non est nuda, id est, quæ causam habet, & quidem justam
ac legitimam, qualis est illa quæ fit ex tit empt. l. nunquam nuda, ff. de
A. R. D. Proinde tam diu duntaxat potest ea traditio prodesse ad do-
minium transferendum, quamdiu emptio subsistit; quâ deficiente,
haberi debet perinde, ac si sine titulo emptori res tradita fuisset,
quo casu dominium non haberet, sicq; ab eo idipsum ad vendito-
rem redit: ita ante Fabrum etiam Cyn. Din. Bald. in d. l. 20. & in l. 1.
ff. de leg. comm. & ita consuluit Alex. conf. 10. n. 4. lib. 1. Ast Fernand.
Vasq. (qui, ut th. præc. lic. 6. notavi, existimat, malè tamen, in em-
ptorem nunquam transiisse dominium: ut sic ex ipsius iudicio fru-
strà quis sollicitus sit de reversione domini; siquidem cessante
transitu, malè quæritur de reditu) illustr. contr. lib. 6. c. 69. n. 3. ratio-
ni quâ movetur Faber, contendit adversari omnes non modò leges,
sed & titulos ff. & C. de condict. ob caus. & ff. & C. de condict. sin. caus. in
quibus, licet titulus, & causa dandi, vel non impleatur, vel ad non
causam redigatur; tamen dominium quod abscessit, non redit ipso
jure, sed datur condictio, id est, actio personalis, ad rem repeten-
dam. Et ergo Dd. alii specialitatis causam ponunt in frequentia, ut
addictionis in diem, ita & pacti commissorii, Bart. Cuman. Ang.

C 3 in di.

3

7.

7-23

in d. l. 1. ff. de donat. quam à plerisque receptam sentiunt Tiraquell. d. loc. num. 8. Covarr. libr. 3. resol. cap. 8. pro qua ratione facit in simili tex. in l. justo errore, in princ. ibi: propter assiduam & quotidianam comparationem servorum ita constitui, publicè interfuit: nam frequenter &c. ff. de usurp. & usur. Ex quibus facilè intelligitur, speciali favore prosequenda fore ea, quæ frequentiora sunt, ut pacta hæc duo; de quibus ideo Legislator specialem quandam curam habuit, illisque titulos peculiare & speciales assignavit, de in diem addict. & de lege commissoria: quæ omnia si fortè cui displiceant, aliter non possum, quam ut ad l. 20. ff. de ll. confugiam.

(g) ex vendito scilicet: tam de re venditâ, quam fructibus interim perceptis, nec non in quantum deterior res vendita ab emptore effecta est, text. in l. 4. princ. ff. h. t. ac denique de quocunque speciali pacto in continenti contractui appposito convenit, ut ab emptore venditori præstaretur, id hæc actione consequi venditor poterit, ut exemplum est in l. 6. §. 1. ff. de contrah. empt. & in d. l. 4. §. 3. ff. h. t. Nec conturbari debemus, (sunt verba Pomponij) quod inempto fundo factò, dicatur, actionem ex vendito futuram esse: in emptis enim & venditis potiùs id quod actum, quam id quod dictum sit, sequendum est, & cum lege id dictum sit, apparet hoc duntaxat actum esse, ne venditor emptori, pecuniâ ad diem non solutâ obligatus esset: non ut omnis obligatio empti & venditi utrique solveretur, d. l. 6. §. 1. ff. de contrah. empt. Fab. de Mont. Sanct. Sabin. de contrah. empt. quæst. princ. 7. n. 12. in fin. C. I. A. ff. h. t. th. 10. in fin. Vigel. method. Iur. Civil. p. 5. lib. 18. c. 5. reg 8.

(h) puta rei vindicatio l. ult. ibi: ut à venditrice vindicari debeant, ff. h. t. l. 4. C. de pact. int. empr. & vend. quod tamen malè restringi videtur à nonnullis ad eum casum, quo precaria saltem possessio rei, non voluntate domini transferendi, fuit tradita, ut semper in dubio ita factum esse dicit Cujac. lib. 2. Obs. cap. 5. ex l. 3. C. de pact. int. empr. & vend. l. Julianus, §. possessionem, ff. de act. empr. l. ea quæ, ff. de precar. malè inquam, per adducta th. 9. lit. b. Nec etiam placet sententia existimantium, ut, si directè pacti sint contrahentes, vindicatio detur; si verò obliquè, ex vendito duntaxat agendum sit, Gomez. lib. 2. resol. c. 2. n. 30. Duaren. ff. h. t. de effect. cond. exist. convelluntur enim hæc ipsa, tum, quod commissoria propriè dicta, in-

inflexis, vel obliquis verbis contenta non sit, *th. 7. lit. b. tum*, quod priori casu, præter vindicationem, in personam etiam agi possit, *l. 4. pr. ff. h. t. nec id mirum videri debeat, per ea quæ tradit Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 10. in fin.*

(i) emptori contra hoc casu nulla prodita est actio, nec ad pretium, quod jam pro parte solvit, recuperandum *l. 4. §. 1. ff. h. t. fac. l. 25. princ. ff. de her. pet. nec ad repetendas si quas dedit arrhas, l. 6. pr. l. 8. princ. ff. h. t. l. 1. C. de pact. int. empt.* Sed neq; furti nomine, quod servus, qui ex hac leg. inemptus factus est, interim emptori fecit, cum venditore agi potest, *l. 67. §. 2. ff. de furt. Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 12.*

I X.

Affinia huius conventionis sunt pacta reliqua quæ respiciunt contractus perfecti resolutionem certâ aliquâ conditione existente: quorum præcipua sunt hæc. i. Pactum, ut, si venditor precium quod ab emptore accepit, intra certum diem reddiderit, fundus sit inemptus: (a) pactum additionis in diem: (b) pactum illud, de quo in *l. 6. C. de pact. int. empt. & venditorem*: (c) pactum, ut nisi res intra certam diem placuerit, inempta sit, (d) aut venditori redhibeatur: (e) Et deniq; pactum retrovenditionis. (f).

(a) ut in singulari specie *l. 7. C. de pact. int. empt. & vend.*

(b) quando res traditur sive collocatur penes emptorem hæc lege, ut, si quis intra certum diem meliorem conditionem attulerit, liceat venditori, alii sive posteriori, sive ex posteriori venditione addicere *l. 17. l. 10. 11. l. 13. pr. l. 14. §. 1. 2. 3. l. 19. ff. de in diem addict. Cujac. tr. 3. ad Afric. in l. 18. ff. d. t. Dn. Bocer. Cl. 2. D. 3. th. 33: Coll. Jur. Arg. ff. d. t. th. 1. Hillig. ad Donell. 6. comm. c. 18. lit. A.*

(c) cujus facti speciem cum Cujac. in *recit. ad d. t.* talem constituo. Vendidit aliquis precio exiguo prædium suum, eâ lege, quo inde ab emptore aleretur: & stetit venditio sub hæc conditione, ut alimentis non præstitis dominii jus in pristinam suam causam, hoc est, ad venditorem reverteretur. Alimenta non præstantur: quaritur, quid juris? Rescribunt in *d. l. 6. Impp. refuso emptori precio, cogi eundem posse, ut prædium cum fructibus restituat.*

(d) ut

7-23

(d) ut in l. 3. ff. de contrah. empr.

(e) l. 31. ff. de Edil. edict. l. 6. ff. de resc. vend.

(f) Est autem pactum hoc, conventio, quâ res ita venditur, ut quandocunq; venditor, vel heredes ejus precium acceptum restituerint, vel, si intra certa tempora obtulerint, ea res venditori revendatur, restituatur, l. 2. C. de pact. int. empr. & vend. Cujus occasione investigare hic lubet in duarum quæstionum utilissimarum veritatem. 1. an verbum hoc *quandocunq;*, in infinitum sit producendum, ita, ut juri offerendi præscribi nequeat? 2. quonam actionis genere succurratur illi qui pacto retrovenditionis sibi prospexit? Ad prioris enodationem videntur facere ea quæ scribit Mynsing. Resp. 31. n. 13. qui alios citat *ibid.* n. 14. quando verba hæc *quotiescunq;*, *quandocunq;*, applicantur tempori, tunc ea necessariò intelligi de prohibitione præscriptionis: quia, ait, verisimile est ita intellexisse partes, licet in dispositione legali secus sit, ut *eod. loc.* subjicit: quemadmodum etiam ex communiori sententia pacto tolli præscriptionem posse tradit Tiraquell. *de retract. consang.* §. 1. gl. 2. num. 14. Socin. *conf.* 86. *incip. in causa communit.* vol. 1. Zas. *conf.* 15. n. 22. vol. 2. & ergò pro negativa concludunt, aliisque insuper rationibus stabiliunt Gomez. *lib.* 2. *resol. c.* 2. n. 28. Zoanett. *de empr. vend. sub pact. de retrov.* n. 33. & *seqq.* Borch. *de usur. c.* 6. n. 18. Covarr. *lib.* 1. *resol. c.* 9. n. 6. Curt. Jun. *conf.* 331. n. 8. *incip. præsupponitur in facto*, vol. 3. quæ etiam frequentissimis Camerae Imperialis præjudiciis roborata, teste Mynsing. *cent.* 1. O. 16. & Resp. 31. n. 17. Cantiunc. *conf.* 17. *ad fin.* n. 44. Undè ab ea consulendo & judicando recedendum non videtur, secundum illud Zas. *in l.* 32. *pr. ff. d. ll.* quod stylus & observatio Camerae, maximè in dubiis juris articulis, pro stylo & observatione Orbis Romano-Germ. haberi debeat, quo pertinet doctrina l. 1. §. *eodem autem recto*, *ibi:* & ait Sext. *sic esse sæpè judicatum.* Et §. *impuberi*, *ibi:* & solet hoc usu observari & c. ff. *ad SC. Silan.* l. 39. §. *Si Stichum*, *ibi:* Labeonis & Offilij sententia rationem habet, sed hoc jure utimur & c. & l. *Labeo 21.* *ibi:* morem agentium sequi debemus, ff. *de Statulib.* l. 3. *ibi:* probatis ijs, quæ in oppido frequenter in eodem controversiarum genere servata sunt, C. *de adific. privat.* Unde etiam rectè scripsit Fichard. *ad Baptist. à Vill. vers. pact. de retrovendendo*, *in comm. opin.* sperare se, totam hanc controversiam apud Germanos propter notoriam Camerae Imperialis observatio-

vationem in Imperio deinceps sopitam fore, ita subjiciens, conflit-
 tentur porrò super illa qui velint, &c. Hæc ille. Quanquam si ad
 principia Juris Justiniani, quo actiones omnes, omniaq; jura 30.
 annorum præscriptione regulariter excluduntur & tolluntur, l. 3.
 C. de præser. 30. vel 40. ann. l. 1. C. de annal. except. recurrendum esset,
 contrarium fortè verius videri posset. Circa posteriorem quæstio-
 nem, alii personali ex vendito, vel præscriptis verbis; alii reali fa-
 vent actioni. Prius rectissimè defendunt Zas. *cons.* 12. n. 33. *cum mul-*
tis seqq. lib. 1. ubi n. 4. post. princ. versic. dimitto & c. planè confidenter scri-
bit, hanc doctrinam esse manifestam, & ita manifestam, ut ejus contrarium
putet esse impossibile, Mynsing. *cent.* 6. O. 69. n. 6. Hartm. Pistor. *lib. 1.*
quæst. jur. quæst. 2. n. 7. & passim alii, quos citat Covarr. *lib. 3. var. re-*
sol. c. 8. n. 2. Dn. Bocer. *Cl. 2. d. 3. th. 53.* freti potissimùm omnes rescri-
 pto Imperatoris Alexand. *in l. 2. C. de pact. int. empr. & vend. compos. &*
(ut cætera omnia præteream) hoc fundamento: quod pactum re-
 trovenditionis immediatè emptionis contractui adjectum, pars
 pretii, & consequenter pars ipsius contractus dicitur *in l. fundi par-*
tem 79. ff. de contrah. empr. Bald. *in l. solam 4. n. 20. C. de test.* Ergo ejus-
 dem naturæ & effectus erit, cujus ipse contractus: quomodo enim
 pars dissideret à suo toto, contra *l. quæ de tota 76. ff. de R. V.* ac per con-
 sequens, pactum hoc non ad realem, sed personalem proderit actio-
 nem: quicquid etiam Paulus de Castr. (qui quasi primus & author
 adversæ sententiæ videtur) *in l. si cum venderet, 12. ff. de pign. act.*
 eumque secuti Dec. *cons.* 614. n. 4. Socin. Jun. *cons.* 129. num. 2. Co-
 varr. *var. resol. lib. 3. c. 8. n. 3.* & multi alii, in contrarium proferant:
 quorum tamen opinio, (Si modò verum quod Bald. *in l. eà lege 3.*
num. 12. & 13. C. de cond. ob caus. dat. scribit, quod non aded sit spe-
 ciale in leg. commissor. quod dominium ipso jure revertatur, quin
 sit idem in omnibus pactis habentibus vim resolutivam principii
 contractus & traditionis, quem sequuntur magno cumulo allega-
 ti Dd. à Tiraquell. *de retr. convent. §. 1. gl. 7. n. 15.*) quorum, inquam,
 opinio, eatenus, & cum hac distinctione tolerari posset, si pactum
 de retrovendendò verbis directis conceptum esset, v. c. Volo, ut
 factâ revenditione oblatoque precio fundus ad te reversus sit: quo
 casu non secus ac in leg. commissor. ipso jure dominio reverso,
 juxta Tiraquell. *de retr. convent. §. 1. gl. 7. num. 4.* Roland. à Vall. *in*
D conf.

7-23

conf. 62. num. 41. lib. 2. Fachin. lib. 2. contr. c. 15. & alios ab ipso allegatos, rei vindicatio competeret contra omnem possessorem, adeo que etiam singularem successorem, quod aliàs alienum à personali actione, l. fin. §. fin. ff. de contrah. empt. l. 1. §. si heres, ibi: neq; enim aris alieni personalis actio fundum sequitur, ff. ad SC. Trebell. l. non. adversus 15. C. si cert. pet. l. eum 13. C. de O. & A. Bald. in l. 38. ff. de minor. num. 34.

XII.

Ad contraria refero casus, quibus potestate legis commissoriæ liberatus est emptor: ut sunt 1. Renunciatio, (a) tam verbis, (b) quam factis declarata. (c) 2. In integrum restitutio. (d) 3. Denunciatio de non solvendo, à fisco debitori facta. (e) 4. Si postquam venditor in re tradenda, aut aliis quæ ex illius parte intervenire debuissent, præstandis, moram fecerit, ipse quoque emptor pretium statuto die non solvit. (f) Vel deniq; 4. Si per emptorem non steterit, quo minus statuto die solutio expedita fuerit. (g).

(a) cujus effectus in genere, ut jus illud quod renuncianti contra renunciatarium competebat, absq; ullo regressu cesset, l. 14. §. 9. ff. de Ædilit. edict. l. 15. §. 5. ff. ad leg. Iul. de adult. l. 20. junct. l. 21. ff. de minor. l. 4. C. de pact. l. 4. l. 6. l. 12. C. de transact. paratâ ad hoc exceptione, qua renunciantis, si is jure renunciato ulterius uti velit, intetio postea elidatur, l. 3. §. 3. ff. de lib. leg. l. 3. C. de repud. vel abstin. her. d. l. 14. §. 9. ff. de Ædilit. edict. exceptione, inquam, (in specie hujus commissoriæ conventionis) si non legi renunciavit venditor, Cujac. ad l. 38. ff. de minor. Coll. Jur. Arg. ff. de leg. commiss. th. 9. in fin.

(b) si palàm pronunciet venditor, quod jure suo uti nolit: eaque vox apertam & manifestam asseverationem denotat, ex qua de eo quod quis professus est, satis superque constare possit, arg. l. 15. C. de procur. l. 23. de probat. l. 14. C. de solut. & hoc videtur esse quod dicitur in l. 6. C. qui bon. ced. poss. in omni cessione solam professionem quærendam, & sufficere voluntatis solam professionem, add. l. 15. ff. de fund. dos.

(c) ex

(c) ex factis etiam voluntas hominis cognoscitur, arg. l. 32. §. 1. ibi: nam quid interest suffragio populus voluntatem suam declaret, an rebus ipsis & factis? ff. de ll. l. 5. ff. rem rat. hab. §. 6. Inst. de her. qual. & diff. c. cum super, X. de offic. de leg. c. uxore X. de his quæ sūt à maior. part. Imò clariùs & fortius exprimitur factis, utpote, quæ ipsum effectū ostendunt, quam verbis, ut probant latius, Ponorm. conf. 116. n. 3. lib. 2. Soc. Jun. conf. 13. lib. 1. & conf. 42. n. 14. lib. 2. Vult. conf. 8. num. 18. vol. 1. Quocirca renunciationem ipso facto demonstrat venditor, si post diem legis commissoriæ pretium petat, l. 4. §. 2. l. 7. ff. h. t. aut ab offerente ultrò accipiat, l. 6. §. ult. ff. h. t. sive integrum, sive partem eius quod adhuc debetur, d. l. 6. §. 2. sive etiam usuras precii debiti, l. 4. C. de pact. int. empt. & vend. hæc idem; quia non potest pretium accipi, aut peti utiliter ex causa emptionis, nisi subsistat emptio: ita qui consequens voluit, admisit prius quod antecedit, sine quo ad consequens perueniri non potest, l. illud, ff. de acq. vel omitt. her. Donell. 16. comm. c. 19. Sic etiam renunciatum videri placet, si venditor, cui (ut ex sententia Papiniani respondit Ulpianus) omninò incumbit, statim, atq; commissa lex est, statim, inquam, statuere, utrum commissoriæ exercere, an verò pretium petere velit, l. 4. §. 2. ff. h. t. jure competenti uti cunctetur, Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 8. dies enim solutionis adveniens, tam venditorem, quam emptorem interpellat & officii admonet, Connan. 7. comm. 9. n. 4. Hillig. ad Donell. 16. comm. c. 19. lit. d. Hoc ipsum tamen quod dicitur, eum statim id facere debere, utiq; cum aliquo temperamento accipi debere, id est intra modicum tempus arbitrio iudicis definiendum, statuit Nicol. Vall. tr. 11. de reb. dub. n. 15. Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. 8.

(d) quæ est remedium extraordinarium Prætorium, ex justa causa reponens læsos in pristinum statum & conditionem in qua ante læsionem fuerant, perindè ac si nihil retrò actum fuisset, Wes. in par. ff. de in integr. rest. n. 3. & 5. Quod si ergo justas alleget probetque causas emptor, quibus ille in explicanda ad diem solutione impeditus fuerit, æquissimè sanè Prætor eum tuebitur, eritq; ipsi emptori post restitutionem integrum, adhuc pretium solvere, adeoque commissoriæ vim impedire, non obstante, quod conditio iam extiterit: nemo enim videtur unquam exclusus, quem Prætor se in integrum restitutum pollicetur, inquit Paulus in l. 5. ff. de in integr. restit. Est autem restitutio duplex: alia maiorum, quæ fit ex variis
causis,

causis, in specie autem huc accommodari possunt eæ, quæ Edicto Prætorio in l. 1. ff. ex quib. caus. major. nominatim insertæ, vel sanè sub clausulâ illa generali, *si qua alia mihi justa causa videbitur*, comprehensæ sunt. Alia est restitutio minorum, quâ ætate lapsis subvenitur, ut generatim contra omnes, ita etiam speciatim adversus venditorem commissoriam legem exercere satagentem, l. 38. ff. de minor.

(e) ut in casu l. ult. ff. h. r.

(f) nunquam enim moram in precio facere emptor intelligitur, qui merce non oblatâ cessat, & bonæ fidei contrarium est, ut ex contractu qui ultrò citròq; obligationem continet, ab emptore exigat venditor, quod ipse in sua persona non præstitit, Wesenb. in par. ff. de act. empt. n. 6. moramque accuset in altero, quam ipse à se non diluat, Coll. Jur. Arg. ff. h. t. th. s. Multò ergo minus ex hac lege resolvitur emptio, si prædiorum emptor, cum suspicaretur Sempromium sibi controversiam moturum, pactus sit cum venditore, ut ex pretio aliqua summa apud se maneret, donec sibi fidejussor daretur de evictione: per venditorem autem steterit, quo minus id ita factum fuerit, & emptor ob id ipsum non omnem pecuniam inserto legi commissoriæ die solverit, l. ult. §. 1. ff. de resc. vend.

(g) l. traiectitia 23. ff. de O. & A. Non stetit autem per emptorem, si, cum is paratus esset solvere, neminem habuit cui offerret, l. 4. §. ult. l. ult. ibi: *desuisse autem venditricem*, ff. h. t. vel etiam, si pecuniam opportuno loco & tempore oblatam accipere recusavit venditor l. si soluturus. 39. l. 72. pr. ff. de solut. quibus sanè casibus pœna commissi evitatur in tantum, ut neq; consignatione, neq; depositione ulteriore opus sit, l. jure 24. ff. de cond. & demonstr. l. in jure 161. ubi Bronch. ff. de R. I. Donell. 16. comm. c. 13. Dn. Bocer. Cl. 4. D. 19. th. 65. Vigel. method. jur. Civil. part. 5. lib. 18. c. 5. n. 2. except. 1.

Hic subsistam, ac telam disputationis in
nomine I E S U finiam, sine quo

Nullius est felix conatus & utilis unquam.

F I N I S.

TRASSBURG, Diss., A627-23

ULB Halle 3
004 527 275

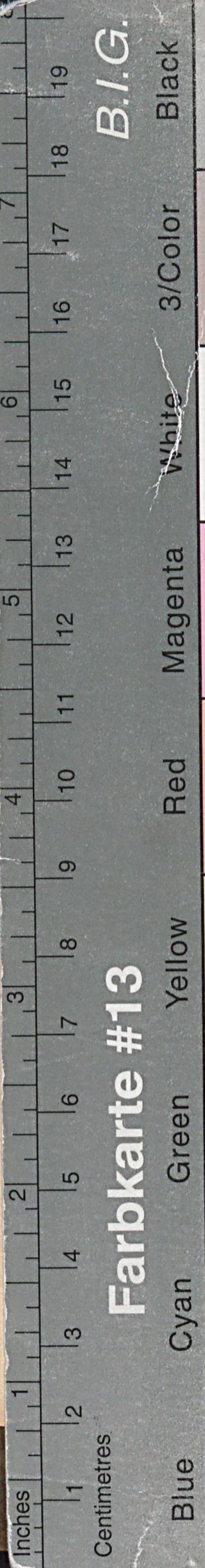

56

VD 77

B.I.G.

Farbkarte #13

IGURALIS

Gr. Att.

MMIS-
E VENDI.
OMMO.

38

1628, 25.

ESIDIO,
ORITATE
AMPLISSIMI
ORDINIS IN
TINA,
DIS IN U.
HONORIBUS
IIS
IBVS,
OLENNI
IICIT
S MEIER
US.
RIO.

TI,
LEDERTZ,
II.

7.

21 27 29